

خارج فقه بحث نماز جمعه استاد عالی‌قدر محسن اراکی دام‌ظله

سه شنبه هفتم خرداد ۱۳۸۷ هجری شمسی

تقریب دیگر بر استدلال به روایات سبعة یا خمسة:

چون تردید در روایت آمده، قطعاً مقصود عدم تعین واقعی نیست، مقصود این نیست که چه اینها شرط وجوب باشند یا شرط صحت،
حتماً یکی از این دو هستند، مردد کردن که معنی ندارد، که یا سبعة شرط باشد یا خمسة معنی ندارد.

بلکه یا شرط وجوب‌اند یا شرط صحت، و تردید معنی ندارد. بنابراین، این تردید نمی‌تواند به این معنی باشد که هم سبعة هم خمسة هر دو شرط در امر واحدی هستند، (چه صحت، چه وجوب) حال چه آن امر واحد وجوب باشد یا صحت،

لذا باید تردید به نحو وجوب یا صحت باشد، یعنی یکی شرط وجوب باشد یکی شرط صحت، یا این شرط است یا آن.

و متعین این است که خمسة شرط صحت است و سبعة شرط وجوب، چون عکس این معنی ندارد، چون منتهی می شود به اینکه بر خمسة واجب باشد اما صحیح نباشد. و معقول نیست خمسة شرط وجوب باشد و سبعة شرط صحت.

چون تردید در حکم واحد معنی ندارد، پس معنی ندارد سبعة و خمسة شرط صحت تنها یا وجوب تنها باشد. پس یکی شرط وجوب است یعنی سبعة و و خمسة شرط صحت.

اما ادامه بحث روز گذشته اینکه مبنای دوم را بحث کردیم و آنچه بر این مبنا می توان بیان کرد هم بیان شد، مبنای دوم این بود که خمسة هم شرط وجوب و هم شرط صحت باشد.

روایت دیگر که می تواند بعنوان مؤید ردّ این قول و مبنای دوم است، دیروز شاهد جمع آوردیم و این مؤید شاهد جمع دیروز، و مؤید ردّ مبنای دوم است:

وسائل الشیعة، ج ۷، ص: ۳۰۳

۲ بَابُ اشْتِرَاطِ وَجُوبِ الْجُمُعَةِ بِحُضُورِ سَبْعَةٍ وَ اسْتِحْبَابِهَا عِنْدَ حُضُورِ خَمْسَةٍ أَحَدُهُمُ الْإِمَامُ

۹۴۱۲ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارٍ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ أَدْنَى مَا يُجْزَى فِي الْجُمُعَةِ سَبْعَةٌ أَوْ خَمْسَةٌ أَدْنَاهُ

و رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارٍ مِثْلَهُ

حسین بن محمد عامری در سند است که عبدالله پسر اوست و اشعری و ثقه است.

که یا خمسة بدل اضراب است ، بنابراین معنی روایت این می شود که ، خمسة أدنی ما یجزي است، لذا دلیل بر این است که صحت مشروط به خمسة است.

و نکته این اضراب هم این خواهد بود که اجزاء سبعة ، منظور اجزاء استحبابی است یعنی بهتر است که هفت نفر باشند ، اما اگر پنج نفر هم باشند صحیح است.

ظاهراً أدنی اول ، أدنی استحبابی است ، بهتر است از هفت نفر کمتر نباشند ، نکته اضراب این است، اول فرمود أدنی ما یجزي فی الجمعة سبعة ، یجزي نه یجزي عن الوجوب عن الاستحباب یجزي دوم متعین از اجزاء عن الصحة است.

ولی یجزي اول قابل عن الاستحباب است لذا یجزي دوم قرینه می شود که اولی منظور استحباب است. منظور اجزاء ما یجزي یعنی مستحب است کمتر از هفت تا نشوند . اجزاء دومی عن الصحة است.

اما قول سوم:

که سبعة شرط در صحت باشد.

برای وجوب که هفت تا قبول داریم ، لذا نیازی به بحث نیست ، اما اختلاف در شرطیت عدد هفت نفر برای صحت است.

دلیلی که می‌توان آورد، آنچه است که این رأی را مرحوم حلبی در کتاب « اشارة السبق » آورده است و موافقی نیافتیم با او و خود ایشان هم استدلالی برای این رأی و نظر بیان ننموده است، لکن می‌توان به قول ایشان استناد کرد به مفهوم صحیحه زراره:

٩٤١٤ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَلَبِيِّ ...

٩٤١٥ وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ ع عَلَى مَنْ تَجِبُ الْجُمُعَةُ قَالَ تَجِبُ عَلَى سَبْعَةٍ نَفَرٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَ لَا جُمُعَةَ لِأَقَلِّ مِنْ خَمْسَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَحَدُهُمُ الْإِمَامُ فَإِذَا اجْتَمَعَ سَبْعَةٌ وَ لَمْ يَخَافُوا أَمَّهُمْ بَعْضُهُمْ وَ خَطَبَهُمْ

وسائل الشيعة، ج ٧، ص: ٣٠٤

إذا اجتمع سبعة ، ظهور در این دارد که سبعة شرط در صحت و وجوب ، هر دو است ، و اگر شرط صحت نبود جا داشت که بفرماید إذا اجتمع خمسة أهمهم بعضهم و ... و چون اینگونه فرموده ، معلوم می‌شود که خمسة شرط صحت نیست. حالا که معلق بر سبعة نموده پس خمسة مجزی نیست ، این مبتنی بر این است که از أهم استظهار مطلق مطلوبیت کنیم. مطلوبیتی که با انتفای آن مشروعیت

هم منتفی می‌شود. چون نماز جمعه عبادت است ، پس امرش دائر بین مشروعیت و مطلوبیت است و متصور نمی‌شود که مشروع باشد ولی مطلوب نباشد.

و أهم به این معنی می‌شود که کان إقامة الجمعة عندهم مطلوبة و إن لم یجتمع سبعة لاتكونوا مطلوبة

نتیجه عدم صحت جمعه عند انتفاء سبعة است.

جواب این استدلال:

أهم ظهور در مطلق مطلوبیت ندارد، بلکه ظهور در مطلوبیت علی نحو الوجوب دارد، لذا تعلیق أهم بر سبعة کاشف از تعلیق وجوب اقامه جمعة است با سبعة ، و منافات با صحت عند عدم سبعة نخواهد داشت.

و نمی‌توان استناد کرد به شرطیت سبعة بر صحت

روایت دیگر:

وسائل الشیعة، ج ۷، ص: ۳۰۳

۲ بَابُ اشْتِرَاطِ وَجُوبِ الْجُمُعَةِ بِحُضُورِ سَبْعَةٍ وَاسْتِحْبَابِهَا عِنْدَ حُضُورِ خَمْسَةٍ
أَحَدُهُمُ الْإِمَامُ

۹۴۱۲ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ
مَهْزِيَّارٍ عَنْ فَضَالَةَ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ أَذْنَى مَا
يُجْزَى فِي الْجُمُعَةِ سَبْعَةٌ أَوْ خَمْسَةٌ أَذْنَاهُ

وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَّارٍ مِثْلَهُ

می توان ادعا کرد این روایت « أَذْنَى مَا يُجْزَى فِي الْجُمُعَةِ سَبْعَةٌ » ظهور دارد که
سبعة شرط صحت است ، حال او خمسة را چگونه باید معنی کرد؟ او خمسة را
حمل بر شرائط عدم امکان بکنیم یعنی اگر امکان اجتماع سبعة بود ، سبعة شرط
وجوب و صحت ، اگر سبعة نبود خمسة شرط وجوب و صحت باشد ، به این
بیان که اگر سبعة متعذر بود آنوقت خمسة می شود شرط وجوب و صحت.

جواب:

این عرفی نیست که اول وجوب برود روی سبعة و بعد برود روی خمسة ، چون
وقتی خمسة باشد یعنی خمسة و مازاد علی خمسة.

روایت دیگر: صحیحہ عمر بن یزید.

۹۴۱۷ مُحَمَّدٌ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ ...

۹۴۱۸ وَ عَنْهُ عَنْ صَفْوَانَ يَعْنِي ابْنَ يَحْيَى ...

۹۴۱۹ وَ عَنْهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى ...

۹۴۲۰ وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ ...

۹۴۲۱ وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْعَبَّاسِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى
عَنْ رَبِيعٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ إِذَا كَانُوا سَبْعَةً يَوْمَ الْجُمُعَةِ
فَلْيُصَلُّوا فِي جَمَاعَةٍ إِلَى أَنْ قَالَ وَ لِيَقْعُدَ قَعْدَةً بَيْنَ الْخُطْبَتَيْنِ الْحَدِيثُ

وسائل الشيعة، ج ۷، ص: ۳۰۵

استدلال:

فليصلوا دلالت بر مطلق مطلوبیت دارد فلذا با عدم سبعة مطلوبیت نخواهد داشت.
به همان تقریبی که در صحیحہ زراره گفته شد ،

جواب:

فليصلوا ظهور درمطلوبیت علی نحو الوجوب دارد نه ظهور در مطلق مطلوبیت.

نتیجه:

قول این که سبعة شرط وجوب تعیینی است و خمسة شرط صحت

تالار انجمن‌های گفتگوی تخصصی دروس حوزه‌های علمیّه

<http://zokr.com>

Copyright © Zokr.Com

تمام حقوق محفوظ است، نقل تمام یا بخشی از مطالب حتا با ذکر نام منبع، ممنوع و محدود است